

Sylwia Łazarewicz

Kilka uwag o charakterze sankcji sprzecznych z ustawą uchwał wspólników spółek kapitałowych

Studia Prawnoustrojowe nr 24, 117-125

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sylwia Łazarewicz

Katedra Prawa Gospodarczego

Wydział Praw i Administracji UWM

Kilka uwag o charakterze sankcji sprzecznych z ustawą uchwał wspólników spółek kapitałowych

Uwagi wprowadzające

Przepisy kodeksu spółek handlowych¹ umożliwiają zaskarżanie wadliwych uchwał wspólników spółek kapitałowych w drodze powództwa o stwierdzenie nieważności oraz powództwa o uchylenie uchwały. Zgodnie z zamierzeniem ustawodawcy, ukształtowanie dwóch odrębnych instrumentów miało wprowadzać klarowny podział na uchwały zaskarżalne oraz uchwały nieważne z mocy prawa. Po latach obowiązywania nowego kodeksu w dalszym ciągu toczy się spór, jaką w istocie sankcję przewidziano dla sprzecznych z ustawą uchwał wspólników spółek kapitałowych. Czy art. 252 § 1 (art. 425 § 1) k.s.h.² odwołuje się do **sankcji nieważności bezwzględnej**, o jakiej mowa w art. 58 § 1 k.c., czy też wprowadza **odrębny rodzaj sankcji** cywilnoprawnej, kwalifikowanej nawet jako nieważność względna (wzruszalność)? Polaryzacja stanowisk w doktrynie znalazła swój wyraz również w orzecznictwie, które pozostaje podzielone, i to pomimo uchwały 7 sędziów z 1 marca 2007 r.³, gdzie SN opowiedział się za drugim z omawianych stanowisk, tj. brakiem możliwości zastosowania art. 58 § 1 k.c. do oceny skutków prawnych wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych⁴.

¹ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1030) – dalej: k.s.h.

² Stosownie do treści art. 252 § 1 (art. 425 § 1) k.s.h. podmiotom wymienionym w art. 250 (art. 422 § 2) k.s.h. przysługuje prawo do wytoczenia przeciwko spółce powództwa o stwierdzenie nieważności sprzecznej z ustawą uchwały wspólników spółki z o.o. oraz spółki akcyjnej.

³ Uchwała (7) SN z 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7–8, poz. 95. To orzeczenie wyznaczyło konsekwentną linię orzecznictwa; por. np. wyrok SN z 13 maja 2011 r., V CSK 361/10, Lex 10013; wyrok SN z 24 lutego 2011 r., III CSK 150/10, „Palestra” 2011, nr 5–6, s. 157.

⁴ M. Pyka, *Niedopuszczalność stosowania art. 58 k.c. do oceny skutków prawnych nieważności uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Glosa” 2013, nr 1, s. 65.

Jedyną okolicznością bezsporną, zarówno w opinii przedstawicieli nauki prawa, jak i judykatury, jest fakt, że wyrok stwierdzający nieważność uchwały wspólników sprzecznej z ustawą ma charakter *ex tunc*, tj. wywiera skutek od momentu jej podjęcia. Niemniej już charakter tego wyroku (deklaratoryjny bądź konstytutywny), a także status uchwały w okresie poprzedzającym jego wydanie jest wysoce sporny⁵.

Wbrew pozorom charakter prawny sankcji wadliwych uchwał wspólników spółek kapitałowych nie jest wyłącznie kwestią doktrynalnego zaszeregowania, ale ma daleko idące konsekwencje praktyczne. Stąd też w dniu 7 lutego 2013 r. Pierwszy Prezes SN wniósł o podjęcie przez skład 7 sędziów SN uchwały w przedmiocie charakteru prawnego sprzecznych z ustawą uchwał wspólników spółki z o.o. i akcjonariuszy spółki akcyjnej, pytając: czy są one bezwzględnie nieważne, czy też należy przyjąć ich wzruszalność, orzekaną konstytutywnie przez sąd?

W przededniu ogłoszenia stanowiska Sądu Najwyższego warto się zatem pokusić o wskazanie argumentów, które przy rozstrzygnięciu przedmiotowego zagadnienia powinny być brane pod uwagę.

Sankcja bezwzględnej nieważności uchwał wspólników sprzecznych z ustawą

W polskiej nauce prawa zasadniczo wskazuje się na cztery rodzaje nieważności czynności prawnych: czynności **nieważne bezwzględnie**, czynności **nieważne względnie** (nazywane też wzruszalnymi lub unieważnialnymi), czynności **niezupełne** (których bezskuteczność jest zawieszona, zwane też „kulejącymi”), czynności **względnie bezskuteczne**⁶. Poza tą klasyfikacją pozostają przypadki, w których nie sposób oceniać ważność podjętej czynności prawnej⁷, ponieważ jest ona dotknięta tak ciężkimi wadami, iż nie może być traktowana jako oświadczenie woli⁸.

Przepis art. 58 § 1 k.c. stanowi, iż: „czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy”. Choć cytowany przepis nie wskazuje, jakie cechy powinna mieć nieważność

⁵ T. Szczurowski, *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Warszawa 2012, s. 301–302.

⁶ Por. A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1998, s. 327 i nast.; Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1999, s. 292 i nast.

⁷ Por. Z. Radwański, op. cit., s. 292–293.

⁸ J. Szwaja, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301–458 k.s.h.*, wyd. 2, Beck 2008, Legalis, komentarz do art. 425 k.s.h., Nb 3.

bezwzględna, to na ogół przyjmuje się, że charakteryzują ją: nieważność czynności prawnej z mocy prawa od początku, tj. od momentu jej dokonania (*ipso iure*), możliwość powołania się na nią przez każdego, kto ma interes prawny w dowolnym czasie oraz uwzględnianie tego stanu przez sąd z urzędu w każdym postępowaniu, co do zasady definitywny charakter⁹, a zatem brak możliwości konwalidacji nieważności¹⁰.

Wypowiedzi zwolenników przypisania sprzecznym z prawem uchwałom wspólników spółek kapitałowych sankcji bezwzględnej nieważności oparte są na podobnej argumentacji. Traktują oni przepisy kodeksu spółek handlowych dotyczące zaskarżania uchwał (tj. ograniczenie kręgu legitymowanych do wytoczenia powództwa oraz terminu, w którym można taki pozew złożyć) wyłącznie jako regulacje proceduralne, materialnoprawnej podstawy nieważności upatrując w art. 58 § 1 k.c.

Na poparcie takiego stanowiska przytaczane są argumenty wynikające z wykładni literalnej, systemowej oraz funkcjonalnej regulacji powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały. Przedstawiciele doktryny wskazują na niecelowość wyodrębniania powództwa o uchylenie (które niewątpliwie skutkuje wzruszeniem uchwały) od powództwa o stwierdzenie nieważności, jeśli by w obu przypadkach obarczać uchwałę tą samą sankcją¹¹. Tę argumentację wspiera wykładnia literalna art. 252 § 1 (art. 425 § 1) k.s.h., gdzie mowa jest jedynie o stwierdzeniu nieważności uchwały¹². Taka redakcja przepisów przemawia za stanowiskiem, iż sąd swym orzeczeniem nie unieważnia uchwały, lecz jedynie stwierdza, tj. urzędowo i oficjalnie ustala, że uchwała już wcześniej nie była ważna¹³.

Zwolennicy przypisania uchwałom sprzecznym z ustawą sankcji nieważności bezwzględnej przyjmują również, że przemawia za nią także przepis art. 252 § 4 (art. 425 § 4) k.s.h., który zezwala na podniesienie zarzutu nieważności uchwały, mimo że nie została ona stwierdzona wyrokiem sądowym. Skoro bowiem ustawodawca zezwolił na powołanie się na nieważność uchwały, mimo braku uprzedniego rozstrzygnięcia sądowego tej kwestii, oznacza to, że nieważność istnieje z mocy prawa. Trzeba też zauważyć, iż gdyby rzeczywiście do unieważnienia uchwały dochodziło jedynie poprzez wydanie orzeczenia, to brak wyroku oznaczałby, że uchwała pozostaje w mocy – podniesienie wówczas zarzutu nieważności byłoby bezpodstawne¹⁴.

⁹ Poza wyjątkami zob. np. art. 14 § 2 k.c., art. 945 § 2 k.c., art. 17 § 2 k.s.h.

¹⁰ Por. A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, op. cit., s. 328–329; Z. Radwański, op. cit., s. 293–294; S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, Warszawa 2001, t. 1, s. 191–192; P. Księżak, [w:] M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny. Część ogólna*, Warszawa 2009, komentarz do art. 58 k.c.

¹¹ T. Szczurowski, op. cit., s. 301–302.

¹² M. Gutowski, *Sankcja nieważności na tle uchwał organów spółek kapitałowych*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2007, nr 12, s. 22.

¹³ J. Szwaja, op. cit., komentarz do art. 425 k.s.h., Nb 5.

¹⁴ T. Szczurowski, op. cit., s. 304–306.

Za poglądem, w myśl którego w art. 252 § 1 i w art. 425 § 1 k.s.h. ustawodawca przewidział sankcję bezwzględnej nieważności, najmocniej jednak przemawia argument, iż konieczność respektowania bezprawnej uchwały do czasu stwierdzenia jej nieważności przez sąd¹⁵ (przy z reguły długim okresie oczekiwania na uprawomocnienie się wyroku) skłania do podejmowania bezprawnych rozstrzygnięć, które w okresie sporu wiązać będą spółkę i jej organy oraz wywoływać skutki wobec osób trzecich¹⁶.

Na gruncie obowiązującej regulacji kodeksu spółek handlowych większość przedstawicieli nauki prawa uznaje zatem, że w przedmiotowej sytuacji mamy do czynienia z sankcją nieważności bezwzględnej (w rozumieniu art. 58 § 1 k.c.) bądź z jej zmodyfikowaną postacią¹⁷. Zgodnie z tym poglądem, uchwała sprzeczna z ustawą jest więc nieważna z mocy prawa, a wyrok sądu zapadły na skutek powództwa wniesionego na podstawie art. 252 lub art. 425 k.s.h. ma powyższą okoliczność jedynie potwierdzić orzeczeniem o charakterze deklaracyjnym¹⁸.

Prawdą jest, że trudno uznać sankcję wynikającą z art. 252 (art. 425) k.s.h. za nieważność bezwzględną w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. Rację mają ci przedstawiciele doktryny, którzy wskazują, że nieważność uchwały nie spełnia przynajmniej trzech podstawowych cech charakteryzujących nieważność bezwzględną: nie może być przez sąd uwzględniona z urzędu, do skutecznego

¹⁵ S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, s. 593–594. Por. polemiki co do skutków dla ochrony obrotu: S. Sołtysiński, *Nieważne i wzruszalne uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 1, s. 8–9; M.S. Tofel, *Nieważność uchwał na gruncie art. 252 § 1 k.s.h. i art. 425 § 1 k.s.h.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 8, s. 20–22; A. Zbiegień-Turzańska, *Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, Warszawa 2012, s. 174–175.

¹⁶ M. Spyra, [w:] S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2: *Prawo spółek handlowych*, wyd. 2, Warszawa 2012, s. 1286–1287.

¹⁷ Tak m.in. S. Sołtysiński, *Nieważne i wzruszalne uchwały...*, s. 10–12; idem [w:], *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, s. 592 i nast.; M. Gutowski, op. cit., s. 19 i nast.; J.P. Naworski, [w:] R. Potrzezecz, T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Spółka akcyjna*, Warszawa 2003, s. 808; K. Strzelczyk [w:], R. Potrzezecz, T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Spółka z o.o.*, Warszawa 2011, s. 500; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2007, s. 1047; R. Czerniawski, *Komentarz do art. 425 kodeksu spółek handlowych*, Warszawa 2004, s. 570; R. Pabis, [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski i in., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. 2, Beck 2012, Legalis, komentarz do art. 252 k.s.h., Nb 9; A. Szajkowski, M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. II, komentarz do art. 252 k.s.h., Nb 2; J. Bieniak, M. Bieniak, [w:], J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski i in., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, komentarz do art. 425 k.s.h., Nb 1; M. Litwińska-Werner, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 666–667; E. Marszałkowska-Krzyszewska, [w:] J. Okolski (red.), *Spółka akcyjna. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 294; M. Wilejczyk, *Stosowanie przepisów kodeksu cywilnego do wadliwych uchwał zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 4, s. 24; T. Szczurkowski, op. cit., s. 306–308; M. Spyra, [w:] S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2, s. 1286–1287; M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 468; W. Jurcewicz, *Nieważność uchwał w spółkach kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 5, s. 17–20.

¹⁸ A. Zbiegień-Turzańska, op. cit., s. 172–173.

powołania się na nią konieczne jest co do zasady uzyskanie wyroku sądowego stwierdzającego tę nieważność, a nie jest on też wydawany wskutek powództwa opartego na art. 189 k.p.c.¹⁹ Niemniej jednak należy przyjąć, że nieważność uchwał organów właścicielskich spółek kapitałowych stanowi zmodyfikowaną w stosunku do tradycyjnej sankcję bezwzględnej nieważności, zmodyfikowaną, lecz spełniającą zarazem jej zasadniczą cechę, którą jest nieważność uchwały *ex lege*, tj. od chwili jej podjęcia (*ab initio*)²⁰.

Odmienne od nieważności bezwzględnej sankcja uchwał wspólników sprzecznych z ustawą

W nauce prawa wyrażane jest także odmienne zapatrywanie, zgodnie z którym ustawodawca przewidział w art. 252 i 425 k.s.h. sankcję nieważności względnej²¹. Trzeba jednak zaznaczyć, że część przedstawicieli doktryny, sprzeciwiając się kwalifikowaniu sankcji ustanowionej we wspomnianych przepisach jako nieważności bezwzględnej, nie posługuje się pojęciem wzruszalności²², poprzestając na zanegowaniu skutku w postaci nieważności z mocy prawa.

Co ciekawe, na poparcie i tego stanowiska przywoływane są argumenty wywiedzione z wykładni literalnej, funkcjonalnej i systemowej regulacji dotyczącej zaskarżenia sprzecznych z ustawą uchwał organów właścicielskich spółek kapitałowych.

Wbrew wcześniej przedstawionym poglądom zwolennicy sankcji odmiennej od nieważności bezwzględnej argumentują, że samo literalne brzmienie przepisów nie pozwala na akceptację poglądu, że uchwała sprzeczna z ustawą jest nieważna *ex lege*. Choć *prima facie* posłużenie się zwrotami mówiący-

¹⁹ T. Szczurowski, op. cit., s. 304.

²⁰ M. Wilejczyk, op. cit., s. 24–25.

²¹ Tak m.in. J. Frąckowiak, [w:] W. Pyziół (red.), *Kodeks spółek handlowych*, komentarz do art. 425 k.s.h., Nb 1; idem, [w:] K. Kruczałak (red.), *Kodeks spółek handlowych*, komentarz do art. 425 k.s.h., s. 687, Nb 1; J. Szwaja, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. III, komentarz do art. 425 k.s.h., Nb 5; A. Rachwał, [w:] S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2A, s. 998, Nb 298; K. Zawada, *Zaskarżenie uchwał wspólników spółki z o.o. oraz uchwał wlanego zgromadzenia akcjonariuszy*, [w:] A. Nowicka (red.), *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, Poznań 2005, s. 600; M. S. Tofel, *Nieważność uchwał...*, s. 19 i nast.; M. S. Tofel, A. Pęczek-Tofel, *Sprzeczne z ustawą uchwały zgromadzeń w spółkach kapitałowych*, cz. II, „Prawo Spółek” 2008, nr 10, s. 36 i nast.; G. Cern, *Problem nieważności uchwał z mocy prawa*, „Prawo Spółek” 2010, nr 7–8, s. 38; A. Zbiegień-Turzańska, op. cit., s. 176–177; A. Bilewska, *Dopuszczalność stwierdzenia nieważności uchwały zgromadzenia wspólników na podstawie art. 58 KC – glosa – I CSK 94/09*, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 18, s. 1029.

²² Por. J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych sprzeczne z ustawą*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 11, s. 11 i nast.

mi o nieważności i stwierdzeniu nieważności sprzecznej z ustawą uchwały mogłoby sugerować sankcję nieważności bezwzględnej, to **o charakterze sankcji nie przesądza użyta przez ustawodawcę terminologia**. Wykładnia literalna art. 252 § 1 i art. 425 § 1 k.s.h. prowadzi jedynie do wniosku, iż możliwe jest stwierdzenie nieważności uchwały, nie daje natomiast odpowiedzi na pytanie, od jakiego momentu istniałaby potencjalna nieważność oraz nie determinuje charakteru orzeczenia stwierdzającego sprzeczność uchwały z ustawą²³.

Za niestosowaniem najostrzejszej sankcji prawa materialnego do sprzecznych z prawem uchwał wspólników jednoznacznie przemawia także **względ na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego**²⁴. Przewidziane w art. 252 (art. 425) k.s.h. powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały zostało wprowadzone przez ustawodawcę właśnie po to, by w odniesieniu do uchwał wspólników uniknąć działania klasycznej sankcji nieważności bezwzględnej z art. 58 § 1 k.c. Rozwiązanie to gwarantuje stabilność obrotu, bowiem do momentu stwierdzenia nieważności w postępowaniu sądowym uchwała funkcjonuje w obrocie prawnym i wywołuje skutki prawne²⁵. Przyjęcie dopuszczalności zastosowania art. 58 § 1 k.c. jako podstawy bezwzględnej nieważności uchwały, a zatem dopuszczenie możliwości powoływania się na nią w sytuacji, gdy nie został wydany prawomocny wyrok stwierdzający tę wadliwość, rodzi niebezpieczeństwo manipulowania zarzutem sprzeczności uchwały z prawem. Jest ono tym poważniejsze, że kodeks spółek handlowych nie zawiera wyraźnych i jednoznacznych unormowań, na podstawie których można wskazać przyczyny nieważności uchwały²⁶. Przeciw sankcji nieważności bezwzględnej w odniesieniu do uchwał wspólników zdają się zatem przemawiać względy funkcjonalne oraz *ratio legis* mechanizmu zaskarżania uchwał uregulowanego w kodeksie spółek handlowych. Trudno sobie bowiem wyobrazić konsekwencje, do jakich prowadziłyby podważenie uchwał wspólników podjętych w ciągu kilku lat istnienia spółki²⁷.

Autorzy kwestionujący pogląd o nieważności bezwzględnej sprzecznych z ustawą uchwał wspólników podnoszą także, że art. 252 § 1 i art. 425 § 1 k.s.h.

²³ A. Pęczyk-Tofel, M.S. Tofel, *Wpływ wadliwych aktów głosowania na ważność uchwał zgromadzeń w spółkach kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 8, s. 23.

²⁴ Taki argument został podniesiony w wyroku SN z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 438/02, OSP 2006, z. 5, poz. 53. Tak też: J. Frąckowiak, *Uchwały...*, s. 9 i nast.; A. Koch, *Sankcja nieważności niektórych czynności prawnych spółek kapitałowych, dokonanych bez uchwały wspólników*, [w:] *Prawo prywatne czasu przemian...*, s. 6; K. Zawada, op. cit., s. 600 za: B. Stelmach, *Zaskarżanie uchwał wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i walnego zgromadzenia akcjonariuszy*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2012, z. 2, s. 376–377.

²⁵ M. Pyka, op. cit., s. 69–70.

²⁶ A. Koch, *Charakter sankcji wobec sprzecznych z prawem uchwał spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 2, s. 6; por. także J. Frąckowiak, *Głosa do wyroku SN z 22.04.1999 r., II CKN 266/98*, OSP 2000, nr 4, poz. 64.

²⁷ K. Osajda, *Wadliwe uchwały organów spółek kapitałowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Głosa” 2012, nr 2, s. 17.

są tymi przepisami szczególnymi, o których wspomina ustawodawca w art. 58 § 1 *in fine* k.c., stanowiąc, że właściwy przepis może przewidywać inny skutek dokonania czynności niezgodnej z ustawą lub celem jej obejścia²⁸. Zważywszy bowiem, iż ustawodawca przewidział odmienny katalog przesłanek nieważności oraz stwierdzenia nieważności odpowiednio w świetle kodeksu cywilnego i kodeksu spółek handlowych²⁹, należy zatem przyjąć, że art. 252 § 1 i art. 425 § 1 k.s.h. stanowią *lex specialis* w stosunku do przepisów kodeksu cywilnego.

Także dopuszczalność powoływania się na zarzut nieważności (art. 252 § 4 i art. 425 § 4 k.s.h.) nie może stanowić argumentu na rzecz uznania, że sprzeczne z ustawą uchwały są dotknięte sankcją nieważności *ex lege*. Podniesienie zarzutu nieważności uchwały nie oznacza bowiem, że jako nieważna zniknie ona z obrotu. Wręcz przeciwnie – zostanie ona pozbawiona skutków prawnych jedynie w stosunkach pomiędzy spółką a osobą, która taki zarzut podniosła i tylko w postępowaniu, w ramach którego podniesiono zarzut. Ponieważ sąd nie może uwzględnić z urzędu nieważności uchwały, wobec pozostałych podmiotów uchwała będzie ważna. Zarzut z art. 252 § 4 i art. 425 § 4 k.s.h. ma bowiem charakter jedynie obronny i z całą pewnością nie może stanowić podstawy powództwa. Jego funkcja sprowadza się więc wyłącznie do możliwości obrony przed negatywnymi konsekwencjami wynikającymi z funkcjonowania w obrocie sprzecznej z prawem uchwały³⁰.

Najdonioślejszym argumentem przywoływanym przez przeciwników sankcji bezwzględnej nieważności uchwał jest jednak powołanie się na istnienie w kodeksie spółek handlowych kompleksowego i autonomicznego systemu usuwania z obrotu wadliwych uchwał wspólników spółek kapitałowych. Zgodnie z art. 2 k.s.h., w sprawach z zakresu organizacji i funkcjonowania spółek przesłanką stosowania przepisów kodeksu cywilnego jest brak regulacji tej kwestii w kodeksie spółek handlowych³¹. Art. 252 (art. 425) k.s.h. ujmuje regulację kwestionowania prawidłowości uchwał zgromadzeń wspólników w sposób kompleksowy pod względem podmiotowym, przedmiotowym

²⁸ Tak J. Frąckowiak, *Uchwały...*, s. 9; J. Frąckowiak, [w:] J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 856–857; A. Koch, *Charakter sankcji...*, s. 9; K. Zawada, *op. cit.*, s. 601–602; M.S. Tofel, *Nieważność uchwał w świetle art. 252 § 1 k.s.h. i art. 425 § 1 k.s.h.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 8, s. 20–23; uzasadnienie uchwały SN z 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, OSN 2007, nr 7–8, poz. 95.

²⁹ A. Pęczyk-Tofel, M.S. Tofel, *Wpływ wadliwych aktów głosowania...*, s. 23.

³⁰ B. Stelmach, *op. cit.*, s. 377–378.

³¹ Por. M. Pazdan, *Kodeks spółek handlowych a Kodeks cywilny*, „Państwo i Prawo” 2001, nr 2, s. 32–33. Autor ten wskazuje, że stosowanie norm kodeksu cywilnego można dopuścić jedynie wtedy, gdy przedmiotowa kwestia nie została uregulowana w kodeksie spółek handlowych w ramach materii, w której się pojawiła i nie zachodzą przesłanki do zastosowania analogii do innych przepisów k.s.h. (*analogia legis*), brak jest również podstaw do przyjęcia tzw. regulacji negatywnej w k.s.h.

i czasowym, wskazując precyzyjnie i wyczerpująco przesłanki, tryb, terminy, osoby uprawnione oraz skutki zaskarżenia uchwały³². Zbieżność hipotezy art. 252 § 1 i art. 425 § 1 k.s.h. z hipotezą art. 58 § 1 wyklucza zatem twierdzenie o braku regulacji w kodeksie spółek handlowych, a w konsekwencji możliwość stosowania normy art. 58 § 1 k.c. za pośrednictwem art. 2 k.s.h.³³ Ponieważ rodzaj wadliwości i towarzysząca jej sankcja dają się wywieść wprost z art. 252 i 425 k.s.h., nie ma więc potrzeby sięgania do art. 58 § 1 k.c.³⁴

Przy okazji rozważania dopuszczalności zastosowania art. 58 § 1 k.c. do uchwały wspólników sprzecznej z ustawą podnoszony jest także argument oparty na wyłączeniu przez ustawodawcę w treści art. 252 § 1 i art. 425 § 1 k.s.h. możliwości stosowania w odniesieniu do uchwał art. 189 k.p.c. stanowiącego podstawę do ustalenia nieistnienia prawa lub stosunku prawnego. Brak trybu proceduralnego do uzyskania orzeczenia stwierdzającego nieważność uchwały na podstawie art. 58 k.c. uniemożliwia tym samym jego zastosowanie³⁵.

Konkluzje co do charakteru sankcji

Niewątpliwie przyjęta w kodeksie spółek handlowych regulacja dla sprzecznych z ustawą uchwał wspólników spółek kapitałowych nie przystaje do tradycyjnej figury nieważności. Przeciwnicy teorii zastosowania do uchwał wspólników sankcji bezwzględnej nieważności wskazują na niedopuszczalność poddawania nieważności bezwzględnej znaczącym modyfikacjom, a co za tym idzie – łączenia jej z nieograniczoną w czasie możliwością powołania się na nieważność przez każdego oraz brakiem obowiązku uwzględnienia przez sąd nieważności czynności prawnej z urzędu³⁶. Z kolei zwolennicy przyjęcia sankcji bezwzględnej nieważności sprzecznych z ustawą uchwał wspólników wskazują na brak normatywnego wyliczenia cech nieważności bezwzględnej, co umożliwia kwalifikowanie regulacji nawet znacznie odbiegających od tradycyjnego ujęcia tej sankcji. Można też rozważać, czy uchwała zgromadzenia spółki kapitałowej sprzeczna z ustawą dotknięta jest którąkolwiek z tradycyjnych sankcji cywilnoprawnych, czy też może ustawodawca skonstruował w tym przypadku nowy, dotychczas niespotykany typ sankcji?³⁷

³² A. Bilewska, op. cit., s. 1027.

³³ Tak też wyrok SN z 24 listopada 2004 r., II CK 210/04, Biul. SN 2005, nr 3, s. 13.

³⁴ A. Bilewska, op. cit., s. 1027–1028.

³⁵ Ibidem, s. 1027–1028. Zob. również J. Szwaja, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. t. III: Komentarz do artykułów 301–458*, Warszawa 2008, s. 1335.

³⁶ A. Zbiegień-Turzańska, op. cit., s. 173–174.

³⁷ T. Szczurowski, op. cit., s. 306. O możliwości określenia sankcji sprzecznych z ustawą uchwał wspólników jako „ważności zawieszony” wspomina K. Osajda, op. cit., s. 18.

Summary

A few remarks on the nature of sanction for shareholders' meeting resolutions in breach of the law

Key words: resolution of a company, sanction of nullity, absolute invalidity, challengeability.

The Code of Commercial Companies provides for two statements of claim for eliminating defective resolutions of company shareholders – for invalidation of the resolution and for its repeal. Despite clearly specified assumptions of legislators, disputes concerning the nature of the sanction imposed on the resolution of the shareholders of a company have continued. Actually, the only unquestionable circumstance, both among the representatives of the legal science and the judicatory, is the fact that the judgement establishing the nullity of such a resolution has an *ex tunc* result. However, the nature of such judgements (declaratory or constitutive), as well as the status of the resolution in the period preceding delivery of the judgement, has been the subject of numerous disputes. This article is an attempt to indicate arguments in favour of associating the resolution that breaches the law with the sanction of absolute invalidity, as well as arguments suggesting its different nature, even qualified as relative invalidity (challengeability).